

Co nám říká starý portrét?

Vzdělávací cíl: Žáci se učí pozorovat a interpretovat barokní portrét. Dozvídají se, jak mohou přistoupit ke čtení obrazů. Zároveň přemýšlejí o žánru portrétu, o způsobech sebestylizace ve vizuálním umění.

Klíčová slova: baroko, umění, mediální gramotnost, hledáme klíčové detaily, vztah k minulosti

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ OBRAZU (3 min.)

Prohlížení portrétu s pomocí lupy a četba popisky.

Portrét zachycuje Václava hraběte Morzina (1675–1737), který se významně zapsal do barokní kultury a umění. Nechal například přestavět rodový palác v Praze (v dnešní Nerudově ulici) slavným architektem Janem Blažejem Santinim-Aichlem a vyzdobit jej sochami neméně slavného sochaře Ferdinanda Maxmiliána Brokofa. Byl také mecenášem hudby, na jeho dvoře působila hudební kapela, Antonio Vivaldi mu věnoval sbírku houslových koncertů. Zasloužil se o vznik kláštera obutých augustiniánů ve Vrchlabí, jehož stavba byla dokončena roku 1725.

2 POPIS OBRAZU (5 min.)

Označování důležitých prvků na obraze a jejich popis.

Žáci zatím kromě popisky nemají žádná vodítka a jsou odkázáni na sebe. Mohou si všimnout pohlaví, věku, výše portrétovaného, jeho oděvu, zbroje, gesta a dalších atributů. Pozornost mohou věnovat i pozadí nebo erbů s latinskou popiskou v levém horním rohu.

3 PŘÍRAZOVÁNÍ ŠTÍTKŮ (3 min.)

Přiřazování pojmů z nabídky na odpovídající místa v kompozici obrazu pomocí přetahování.

Žáci se rozhodují, který symbol má jaký význam, a přetahují popisky k výřezům detailů z portrétu. Získávají zpětnou vazbu, zda přiřadili štítky správně. Tento krok rozvíjí porozumění obrazu skrze interpretaci jednotlivých symbolů. Portrét zjevně klade důraz na urozený původ vyobrazeného.

4 ŠKÁLOVÁNÍ VLASTNOSTÍ (4 min.)

Zvětšování či zmenšování vlastností portrétovaného dle toho, nakolik výstižně vyjadřují záměr objednatele obrazu.

Žáci přemýšlí nad žánrem portrétu, tedy nad tím, že malba obrazu byla někým zadána a má vyjadřovat určité hodnoty. Na základě předchozí práce se musejí rozhodnout, co podle nich portrét sděluje. Volba toho, co o sobě chtěl portrétovaný říct, je na žácích, ale některá tvrzení nemají oporu v dosavadní práci: například že je hrabě Morzin mystikem věštícím z mraků nebo že by ho měl obraz znázornit jakkoliv nelichotivě.

Životopisná data hraběte (1675–1737) a datum vzniku obrazu (1736) mohou vést žáky k postřehu, že portrétovaný se nechal namalovat rok před smrtí.

5 INTERPRETACE OBRAZU (5 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy obrazu odhadují, proč si hrabě nechal takový portrét namalovat. Odpovídají na otázku: ? Proč se lidé nechávají portrétovat?

Žáci vlastními slovy interpretují zadání, účel a okolnosti vzniku obrazu. Ideálně by měli přijít na to, že obraz je velmi reprezentativní, hrabě jím chtěl zapůsobit na pozorovatele, nechal si ho namalovat ve stáří - na památku, možná visel v klášteře, který založil, nebo na jeho šlechtickém sídle atp. Ačkoliv o jeho skutečném válečném nasazení nic nevíme, nechal se vyobrazit jako vojevůdce, což byl tehdejší šlechtický úzus odkazující k rytířským ctnostem.

Druhá otázka vede studenty k obecnějšímu zamyšlení nad žánrem portrétu. Vzhledem k předchozím krokům by si měli uvědomovat, že portrét není (pouze) fotografickým, realistickým odrazem portrétovaného, ale že je stylizací, projekcí a reprezentací nějakého sebeobrazu.

Ve třídě to může vést k širším úvahám o zobrazování lidí: Proč visí ve třídách fotky prezidentů a jak na nich vypadají? Jsou vyobrazení (obrazy nebo fotky) slavných a mocných přirozenými záznamy, nebo spíš stylizací? Jak se lidé tváří na fotografiích a liší se jejich výrazy podle žánrů fotografie? Jak se studenti tváří na školních fotografiích a stylizují se třeba na selfies pořizovaných mobilními telefony?